

Refleksioner fra "Summerschool of urbanism"

Skolen som strategisk greb i den resiliente by

I disse år investerer danske kommuner i velfærdens bygningsmasse over en bred kam. Flere steder findes særlige indsatser for at kunne tilbyde attraktive skoletilbud til borgere og nyttilflyttede. Her er ofte fokus på at renovere bygningsmassen og de nære udearealer, mens der stilles krav til forbedringer af indeklima og læringsmiljøer. Men kan skolen spille en større rolle i den resiliente by, og hvordan bringes skolen i spil i en bymæssig sammenhæng?

Af **Kirsten Højgaard Møllerup**, projektleder,
Dansk Byplanlaboratorium

Skolen som vi kender den eller skolen som byens hjerte? Byens skole – den kender vi alle og kan relatere til. Det er måske også der, vi for alvor møder og mærker den by, vi bor i eller er flyttet til. Eller det sted, som vi tydeligst sanser i erindringer fra barndommen. Skolen er barnets møde med hverdagens dannelse. Og måske er det der, vi møder op, når det er tid til at afgive vores stemme. I den planlagte funktionsopdelte by ligger skolen ofte nær boligkvartererne, men alligevel afgrænset af hegn og store åbne idrætsarealer. I byens hovedgade finder vi biblioteket eller måske endda et kulturhus. Og ved kirken og i de store fælles bebyggelser finder vi forsamlings- og foreningslokaler i mange afskygninger. Hver ting til sin tid.

Det er naturligvis et karikeret billede, men i en nutidig kontekst er der grund til at spørge, om vi egentlig ser skoleudvikling som byudvikling eller blot som et spørgsmål om børnetal, kapacitetsprognoser og brugerhensyn? Hvad nu, hvis skolen var byens naturlige samlingssted? Måske helt inde på hovedgaden, hvor butikslivet gisper?

Invitér byen til skolen og skolen ud i byen

Der er mange gode grunde til, at danske kommuner investerer i folkeskoler og velfærdsbyggerier. Der kan være tale om: nedslidte eller utidssvarende bygninger, for få eller forkerte kvadratmeter, nye krav til indeklima, læringsmiljøer eller arbejdsmiljø. Og så naturligvis spørgsmålet om, hvordan den kommunale velfærd overhovedet skal servicere

FOTO: KIRSTEN HØJGAARD MØLLERUP

Hvilken rolle skal skolen spille i byen, og hvilke sammenhænge skal den tænkes ind i?

Hvad er Summer school of urbanism?

I et strategisk projektsamarbejde mellem den danske ambassade i Polen, Bloxhub BUILD og Dansk Byplanlaboratorium har parterne i august 2025 holdt en fælles sommerskole med en delegation af politikere og ansatte fra de polske byer Kielce (ca. 200.000 indbyggere) og Lesna (ca. 10.000 indbyggere), som begge arbejdede med en skole-case fra deres hjemby. Fra Warszawa deltog en medarbejder med ansvar for byens arkitekturpolitiske tilgang til skolerenoveringer. Igennem ugen arbejdede deltagere ud fra temaerne: skolen i byen, byen i skolen, sund bygning, skolen i den "urbane donut" og den cirkulære by. Refleksioner fra sommerskolen er baggrund for artiklen.

Vil din organisation holde sommerskole?

Står I over for at skulle udvikle kommunens skoler og vil sætte forløbet i gang med en sommerskole – eller har I et andet tema, der optager jer, hvor der er brug for en fælles genstart på tværs af forvaltningerne? Så skriv til os på db@byplanlab.dk, og hør nærmere om mulighederne.

de stigende antal ældre og samtidig stå stærkt i konkurrencen om bosætning og attraktive skatteydere. Men hvad kræver det egentlig af de fysiske omgivelser?

Nogle af de gode eksempler på skoleområdet besøgte vi i Dansk Byplanlaboratorium og en polsk delegation som en del af vores Summerschool of urbanism. Vi så blandt andet, hvordan simple greb kan åbne skolen op mod sit nærmiljø og skabe en større sammenhæng i byen; ved at fjerne hegn og erstatte disse med grønne mødesteder på kanten, ved at etablere skolehaver som lokale dyrkningsfællesskaber, ved at integrere cykelveje og legegader med skolegården eller endda flytte skolegården helt ud på den lokale plads. Vi så også eksempler på, hvordan større investeringer som renoveringer, tilbygninger og nybyggeri skaber åbne multifunktionelle stueetager med en arkitektur og indretning, der henvender sig lige så meget til byen som til skolen.

Disse greb dyrkes i flere danske byer, især i forbindelse med anden byudvikling, områdeløft mv., men hvor ofte bruges skolen som det strukturerende greb i byens transformation? Og bruger vi de rigtige værktøjer i dialogen med brugere og borgere, når byens rum i højere grad skal deles?

Skolen i den resiliente by

Hos den polske delegation stod den resiliente tænkning både tydeligt og naturligt frem. De fortalte om at åbne en friskole som lokal værdiskabelse, om tomme bygninger og drømmen

om at skabe et møde- og læringssted for både byen og dens skoler. Men også om polske skoler, som på kort tid blev omdannet til også at huse ukrainske skolebørn, og om statslige puljer til at arbejde multifunktionelt med beredskabsrum i skolebygninger. For hvor mødes vi egentlig, når krisen indtræffer? Bruger vi den lokale beredskabsplan aktivt i planlægningen, eller når vi investerer i velfærdsbyggerierne? Hvordan bliver beredskabsinvesteringer til meningsfulde kvadratmeter i en hverdagssituation? For skolen og for byens borgere?

Skoleudvikling er også byudvikling

Kommunens planlægning fastlægger, om den lokale folkeskole ligger i et område alene til offentlige formål eller som en del af den blandede by udpeget til bymidte, bycenter eller lignende i kommuneplanens rammer. Skulle de mon have et eftersyn? Driftsbudgettet skal prioriteres. Hvor mange legepladser, idrætsanlæg, byrum og parker har kommunen egentlig budget til at drifte og vedligeholde? Kan skoleledere indgå i forpligtende samarbejde med byens handlende og foreninger om et årshjul for aktiviteter i hovedgaden eller i den lokale park? Og hvordan fungerer skolens faciliteter som kulturhus og mødested i ydertimer? Er der bemanning?

Det er alle spørgsmål, som skal undersøges og adresseres på tværs af sektorer og fagudvalg, hvis potentialerne skal indfris. Et muligt værktøj er at dyrke lokal byledelse – både på rådhuset og uden for. Her kan der sættes retning og prioriteres, så skoleudvikling og byudvikling går hånd i hånd.